

Liisa Kai Siimut

Tartu ülikooli keeleteaduse eriala magistrant

E-naer noortekeeles: kuidas internetis naerda?

Interneti kiirsuhtlusest on saanud piiriala suulise ja kirjaliku keele vahel. On tekkinud vajadus väljendada kirjalikul teel muude žestide hulgas ka naeru, väljendusvahendiks vaid klaviatuuri sümbolid. Kuidas väljendavad noored kui suured netikeele praktiseerijad enda naeru omavahelistes vestlustes? Artiklis annan ülevaate oma bakalaureusetööst¹, mis käsitleski naeru esinemise eri vorme ja sagedust noorte netikeeles.

Kiirsuhtlus (ingl *instant messaging*) on tänapäeva noorte suhtluse tööriistakastis üks peamisi instrumente. Artiklis annan ülevaate sellest, kuidas noored kasutavad argivestlustes naeru kiirsuhtluse platvormidel Messenger ja Discord. Vaatlen valikut erinevatest e-naeru (vt Petitjean, Morel 2017: 3) vormidest, mis noorte keelekasutuses esinesid: mida kasutatakse kõige enam, kus paikneb e-naer vestlustes ja kuidas see mõjutab kiirsuhtluse ülesehitust ning mis on selle funktsioonid suhtluses. Lisaks võrdlen eri vormide kasutust, kuidas need kas sarnanevad või erinevad.

Naer ja netikeel – küsimused kõnevoorst

Naer täidab suulises kõnes ja netikeeles sarnaseid funktsioone. Peamiselt on nendeks huumori väljendamine ja pehmemdamine (nt muredest rääkimisel enda muret kergendada) (vt nt Jefferson 1984; Annuka 2020).

¹ Siimut, Liisa Kai 2023. Naer noorte netikeeles. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool. <https://dspace.ut.ee/handle/10062/90628>.

Erinevusi leidub selles, kuidas naer vormib ja muudab lauset ning selle loomist.

Naeru efektiivne toimimine sõltub suuresti selle asukohast kõnevoorudes (kõneleja te rääkimiskorrad). Suulises kõnes on naeru asukoht selle marker, mida kõneleja naeru väärivaks peab. Seetõttu peab naer või naerupartikkel olema referendile võimalikult lähedal, et teised vestluses osalejad referendi olemust õigesti tõlgendaksid. (Glenn 1989: 128) Kuna naer on tihtipeale ka kutse teis(t)ele osapool(t)ele sellega ühineda, siis leiab seda sageli kõnevooru lõpus (Jefferson 1979: 93).

Netivestluse üks omapära on kvaasisünkroonsus, mis toob endaga suhtlusesse kaasa palju iseärasusi. Kui suuline vestlus on täielikult sünkroonne ehk toimub samaaegselt ning e-kirja vestlus asünkroonne, st ei toimu samal ajal, siis interneti kiirsuhtlus jääb nende kahe vahele. Võimatu on kiirsuhtluses otseses mõttes samal ajal rääkida, kuid kui kasutajad samal ajal *online*'is üksteisele kirjutavad, siis on tulemuseks pool-sünkroonne ja pool-asünkroonne ehk kvaasisünkroonne vestlus. (König 2019: 158; McKay 2020: 98)

Naeru asukoht kõnevoorus on keerulisem ka netikeele „kõne“ olemuse tõttu. Kiirsuhtluses koosneb „kõne“ saadetistest (ingl *post, transmission unit*). Saadetus on ühes sõnumis saadetud tekst (Hennoste 2023: 5). Üks kõnevoor ei pruugi koosneda vaid ühest saadetestest. Seetõttu on kiirsuhtluses võimalikud ka keerulised olukorrad, kus kõnevoor n-ö murdub (nt vestluse üks osapool peab vooru lõppenuks ning alustab oma kõnevooriga, kuigi eelnev kõneleja ei ole tegelikult lõpetanud) (Meredith 2019: 4–5). Siinne analüüs näitab seda, et naeru asukoht saadetestes ning naeru asukoht kõnevoorus on omavahel seotud keerulisemalt kui suulises keeles.

Kuna suulise kõne naer ja nn netikeele naer on omavahel üsnagi erinevad nähtused, on praktiline võtta netikeele analüüsis n-ö naeru tähistamiseks kasutusele enda mõiste. Mõistet e-naer (ingl *e-laughter*) on kasutanud Petitjean ja Morel (2017), kes omakorda on selle leidnud Sarah Larsoni (2015) The New Yorkeri artiklist. E-naeru vormide jaoks on kasutanud McKay (2020) mõistet „trükitud naerust tuletatud väljend“ (*typed laughter-derived expression*), mis hõlmab oma tähenduses igasugust digitaalses vestluses kasutatavat väljendit, mis tuleneb füüsilisest naerust. Siin artiklis kasutan mõistet e-naer. (vt Petitjean, Morel 2017: 3; McKay 2020: 97)

Andmed ja meetodid

Uurimismaterjalina kasutasin projekti „Teismeliste keel Eestis“ (TeKE) korpuse kirjalikke tsätilogisid. Andmed on kogutud aastatel 2020–2021² Eesti eri piirkondadest ja need on saadud 9–18-aastastel keeleinformantidelt. Tsätilogisid oli kokku 109, enamik neist Messengeri keskkonnast ning 6 Discordist. (Mandel jt 2020: 18–19)

Materjali analüüsisin nii kvantitatiivselt kui ka kvalitatiivselt. Kvantitatiivseks analüüsiks kasutasin statistikatarkvara R (R Core Team 2023), mille abil koostas tabeli, kus on kirjas valitud naeru väljendamisviiside esinemissagedus korpuses ning nende jagunemine asukoha järgi saadetistes (saadetise alguses, keskel, lõpus või üksiku saadetisena). Kvalitatiivne analüüs põhineb vestlusanalüüsi meetoditel, mis on kohandatud netikeele eripäradele, ning vestluste fragmentide analüüsidel.

Uurimisobjektiks on alltoodud valik e-naeru vorme. Kvalitatiivse analüüsi teostas, kasutades vestlusanalüüsi meetodeid, mis on kohandatud kirjaliku netikeele eripäradele (vt Meredith 2019). Vestlusanalüüsi rakendatakse näidetele, mis on osad vestlustest.

Valitud e-naeru vormid olid järgmised:

- *haha, hihi ja hehe*
- *lol* (ingl *laughing out loud* 'naeran valjult')
- *lmao* (ingl *laughing my ass off* 'naeran ennast lõhki')
- emotikon :D
- *emoji*'d 😊 (U+1F602, *face with tears of joy* 'rõõmupisaratega nägu') ja 🌀 (U+1F923, *rolling on the floor laughing* 'naerust kõveras')³

Kuidas ja kus kirjalikult naerdakse?

Analüüsi raames koostas tabeli, mis koosneb iga uuritava e-naeru vormi esinemissagedusest korpuses. Esinemissagedus on jaotatud positsiooniliselt (kas vorm esineb saadetise alguses, keskel, lõpus või üksiku saadetisena).

² Kuigi andmete kogumine toimus sel perioodil, siis leidub korpuses ka vestlusi, mis on dateeritud 2019. aastaga.

³ Emotikon vrd *emoji*: kui emotikon koosneb klaviatuuri kirjasümbolitest (nt koolonid, sulud, jms), siis *emoji* on digitaalne pilt (vt Cambridge Dictionary 2023).

Tabel. E-naeru vormide esinemissagedus saadetistes positsiooni järgi. *erandlikud olukorrad: *hihi* sama saadetise alguses ja lõpus; üksik saadetis „*hahahihihiihi*“

TLDE	Korpuses kokku	Esimene positsioon	Keskmine positsioon	Lõpp-positsioon	Üksik saadetis
<i>Haha</i>	574	183	45	161	185
Hihi	33	15	0	7*	13
Hehe	15	4	0	2	9
LOL	116	13	12	48	43
LMAO	13	3	0	3	7
:D	22	0	0	10	12
😊	71	1	8	42	20
🤔	15	0	4	4	7

Valitud kaheksast e-naeru vormist oli statistilises ülekaalus *haha*, mis esines 574 korda. Sellele järgnev *lol* esines 116 korda. Suur vahe kahe kõige sagedamini esineva vormi vahel demonstreerib *haha* ülekaalu. Veel on märkimisväärne, et *emoji* 😊 esineb sageduselt kolmandana (71).

E-naer esineb võrdlemisi võrdse sagedusega esimesel positsioonil, lõpp-positsioonil või üksiku saadetisena, ent keskmisel positsioonil märgatavalt vähem. Protsentuaalselt moodustab keskmisel positsioonil e-naer vaid 8,1% kõikidest esinemistest, samas kui ülejäänud positsioonid jaotuvad 25,9% (esimene positsioon), 32,8% (lõpp-positsioon) ja 35% (üksik saadetis).

Saadetise esimesel positsioonil esinev e-naer tüüpiliselt kõnevooru ei alusta, vaid esineb kas vahetu vastusena eelmisele kõneleajale või saadetisele (jätkates kõnevooru). Samasuguse järelduse on oma netikeele naeru uuringutes teinud nii Petitjean ja Morel (2017: 6), König (2019: 160) kui ka McKay (2020: 106, 108). Näide 1 on tüüpiline esimesel positsioonil e-naeru näide.

(1) A: TAIESTI HAIGE!!!! RATTAL JALLE KUMM TUHI

A: Siuke seiklus oli ikka hommikup

B: **Lol** jälle mis mõllad sellega

A: Soitsin lihtsalt

B: Kfoepf tubli oled ikka

A: Proovin olla 🤔😊

Võrreldes teiste eeltoodud uuringutega olen oma materjalist leidnud ka vestlusi, kus saadetise esimesel positsioonil e-naer on sattunud kõnevooru algusesse. Sellist ebaharilikku olukorda ei ole siiani varasemates uuringutes märgitud. Näide 2 demonstreerib vestlust, kus A on naeru justkui projekteerinud edasi järgnevale kontekstile (vrd tüüpiline naer, mis järgneb sellele, mida ta markeerib, sh suulises kõnes). Kuigi A on e-naeru kirjutanud esimesel positsioonil, on B siiski kutse naerule vastu võtnud.

(2) A: **Hahahahaha** ma magasin terve päeva maha

B: **Haha**

A:

B:

B: Aga kuidas nyyd tunned

B: Ja vähemalt said magada

Näites 3 on näha lõpp-positsioonil e-naeru funktsiooni, nagu seda on kirjeldatud eelnevates uuringutes, kus e-naer markeerib eesolevat saadetist ja/või kõnevooru naeru väärivaks (McKay 2020: 107–108; König 2019: 162). Siin on ka näha *hihi* kasutust, mis moodustavad koos *hehe* ja emotikoniga :D erilise rühma: kvalitatiivne analüüs näitas, et nende e-naeru vormide kasutus on vähem seotud naeruga ja pigem meeldiva tooni loomisega.

(3) A: kas ma tulen sinu juurde varem siis veitta

B: kui sa viitsid

A: ikkaaa

A: ma lihtsalt ei tea kuhu tulla **hahaha**

B: **hahaha**

B: nüüd sa ei teagi

A:

B: tegelt

B: aga ma võin ise ka vastu tulla kuhugi

A: okei aitäh **hihi**

A: ei ma tulen sinn

A: sinna

B: nt mäe peatusesse kui mustalt tuled

A: ei

A: **haha**

A: siis sa pead ju asju kandma ja see raske

A: Ma tulen sind aitama

B: einoooo

B: awwii

B: olema väga tänulik sinu abi eest

A: **hihi** ikkaikka

B: ❤️

Näited 2 ja 3 näitavad ka üksikus saadetises e-naeru, mis on varieeruva kasutusega. Üksikus saadetises e-naer võib esineda vastusena eelmisele voorule (nagu eelnevates näidetes), kuid samuti võib see paikneda ühe kõneleja kõnevooru keskel või lõpus ning võib moodustada üksinda kogu kõnevooru. Näites 4 on *emoji* 😊 moodustanud terve A kõnevooru (mis ise on vastus B eelnevale *hahaha*-le).

(4) A: [nimi] on ise ka vahel veit lühises

B: [nimi] teeb igasugu asju **hahaha**

A: 😊😊

B: Mdea kas ta kutsubki seda nii aga

B: Ta ütles mobiili kohta debiil

E-naeru asukoht saadetises võrreldes kõnevooriga osutab siinse uurimuse peamisele tulemusele, mis põhjendab ka e-naeru vähest esinemist saadetise keskel: e-naeru ja saadetiste tükeldamise suhe. Netivestluses on harilik, et kõnevoor koosneb mitmest n-ö tükeldatud sõnumist. Keskmisel positsioonil e-naer on tihti olukorras, kus on kombineeritud partiklid või mitu e-naeru vormi (nt *aa lol, haha lol* jms) või on kirjutaja teinud ebahariliku otsuse sõnumit e-naeru kohalt mitte tükeldada. Kuna e-naeru kasutamine jääb harilikult saadetiste piiridele, võib järeldada, et tükeldamine ja e-naer on omavahel seotud ning keskmisel positsioonil esinemine on erandlik.

Erinev naeruviis, erinev kasutus

Tähelepanu vääriavad ka erinevused e-naeru vormide vahel. Esiteks ilmneb, et visuaalseid vorme (*emoji*'d ning emotikon :D) kasutatakse peamiselt saadetise lõpus või üksiku saadetisena. See on tõenäoliselt tingitud emotikonide ja *emoji*'de visuaalsest olemusest. Salla (2002: 138) on leidnud, et

tüüpiliselt leiduvad emotikonid lause lõpus, täites ka lõpumärgi rolli. Salla (2002) kirjutatu sobitub ka *emoji*'de kasutuse ja olemusega.

Teiseks võib märkida, et *emoji*'de kasutust esineb rohkem keskmisel positsioonil võrreldes esimese positsiooniga, kuid suur osa saadetise keskel olevatest *emoji*'dest on tekkinud *emoji*'de omavahelise kombineerimise tulemusena (näide 5). Kuna tihtipeale esinesid *emoji*'d 😄 ja 🤔 sellisel viisil kõrvuti ning puuduvad erinevused nende tähenduses ja kasutuses, on praktiline neid käsitleda ühe üksusena.

(5) A: Ou

A: Millega sa hommmmmmmme lähedddddddd

B: Ilmselt mdea pean küsima 😄🤔😄

Emotikon :D, nagu ka *hehe* ja *hihi* vormid, osutus analüüsis mõnevõrra probleemseks. Kasutuskonteksti arvestades ilmneb, et emotikoni, *hehe* ja *hihi* kasutust on keeruline pidada 'naeruks'. Enamikus olukordades on :D funktsioon naeru asemel pigem positiivset meeleolu tähistada, nagu on esitatud näites 6.

(6) A: kas sa pole prantsas?

B: Ei pole

B: Ei tahtnud

B: Korra olin aga siis ta hakkas kysima ja ma olin nagu nääh ma ei viitsi stressata

A: hahaha

A: pole hullu:D

Peale visuaalsete vormide on võimalik märkida, et lühendeid *lol* ja *lmao* eelistatakse samuti kasutada pigem lõpus või üksikus saadetises, ehkki esimesel positsioonil (ega keskmisel *lol* suhtes) esinemine ei ole välistatud.

Kokkuvõtteks

Analüüsi tulemused osutavad, et levinuim e-naeru vorm on onomato-poeetiline vorm *haha*, mille esinemissagedus korpuses oli suures ülekaalus (574). Sellele järgnesid lühend *lol* (116) ja *emoji* 😊 (71). E-naeru positsioonide analüüs võimaldas teha kaks peamist järeldust. Esiteks sõltub e-naeru positsioon vormist. Näiteks vorm *haha* esineb igas positsioonis (v.a keskel) üsna võrdselt, kuid visuaalsed e-naeru vormid esinevad pea-aegu ekslusiivselt vaid saadetiste lõpus või üksiku saadetisena.

Teiseks on märgata, et e-naeru esineb harilikult saadetiste piiridel, isegi kui selle esinemine kõnevoorus endas on varieeruv. See tähendab, et e-naer on viis hallata vestluse voolu kooskõlas saadetiste tükeldamisega (kõneleja jaotab oma kõnevooru mitmeks saadetiseks). Seetõttu on saadetise keskel esinev e-naer ebaharilik.

E-naeru, kuigi see täidab samu funktsioone mis naer suulises kõnes, on vorminud netivestluse eripärad. Kiirsuhtluse formaat loob tingimused leitud tulemusteks. Siin tutvustatud analüüs on lisanud uue dimensiooni eesti noorte kui aktiivsete netisuhtlejate keelekasutusse kiirsuhtluskeskondades, mis jätab ruumi nii edasiseks noorte keele uurimiseks kui ka eesti e-naeru uurimiseks.

Viidatud kirjandus

- Annuka, Andra 2020. Naerev hääli ametlikus ja argivestluses. – Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat 16, 5–21.
- Cambridge Dictionary 2023. Emoticon. Cambridge: Cambridge University Press. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/emoticon?a=british>.
- Cambridge Dictionary 2023. Emoji. Cambridge: Cambridge University Press. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/emoji>.
- Glenn, Phillip J. 1989. Initiating Shared Laughter in Multi-Party Conversations. – Western Journal of Speech Communication 53 (2), 127–149.
- Hennoste, Tiit 2023. Eesti keele allkeeled, loengumaterjalid, kevadsemester 2023.
- Jefferson, Gail 1979. A Technique for Inviting Laughter and Its Subsequent Acceptance/Declination. – Everyday Language: Studies in Ethnomethodology. Ed. by George Psathas. New York: Irvington, 79–96.
- Jefferson, Gail 1984. On the Organization of Laughter in Talk about Troubles. – Structures of Social Action. Ed. by J. Maxwell Atkinson. Cambridge: Cambridge University Press, 346–369.
- König, Katharina 2019. Stance taking with ‘laugh’ particles and emojis – Sequential and functional patterns of ‘laughter’ in a corpus of German WhatsApp chats. – Journal of Pragmatics 142, 156–170.
- Petitjean, Cécile, Etienne Morel 2017. “Hahaha”: Laughter as a resource to manage WhatsApp conversations. – Journal of Pragmatics 110, 1–19.
- Mandel, Aive, Kristiina Praakli, Virve-Anneli Vihman, Kadri Koreinik 2022. Rahvateadusega noortekeelt kogumas. – Oma Keel 1, 16–21.
- McKay, Isabel 2020. Some distributional patterns in the use of typed laughter-derived expressions on Twitter. – Journal of Pragmatics 166, 97–113.
- Meredith, Joanne 2019. Conversational Analysis and Online Interaction. – Research on Language and Social Interaction 52 (3), 241–256.
- R Core Team 2023. R: A language and environment for statistical computing. R Foundation for Statistical Computing, Vienna, Austria. <https://www.R-project.org/>.
- Salla, Sigrid 2002. Jututuba kui võrgusuhtlusvorm. – Tekstid ja taustad. Artikleid tekstianalüüsist. Toim. Reet Kasik. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.